

Nr 386.

Av herr **Sjölander**, *angående lantarbetarnas arbetstidsfråga.*

Genom 8-timmarsdagens införande i vårt land löstes en social fråga av utomordentlig betydelse för stora grupper av den lejda arbetskraften.

Dock undantogs från denna sociala lagstiftning en av de största arbetaregrupperna i vårt land, nämligen lantarbetarekåren.

Vad som motiverat en förkortning av arbetstiden för industriens arbetare motiverar också i huvudsak en förkortning av arbetstiden även för jordbrukets lejda arbetskraft. Bland arbetaregrupper ha lantarbetarna av ålder fått vidkännas den längsta arbetstiden.

Medräknas de s. k. rykttimmarna uppgår enligt nu gällande avtal inom jordbruket antalet arbetstimmar till i runt tal 3,000 st. per år och individ. Utom detta antal arbetstimmar äga arbetsgivarna även rätt att uttaga övertid.

Lantarbetarnas ordinarie arbetstid överstiger med omkring 600 timmar pr år den lagstadgade arbetstiden.

Skillnaden är, som synes, väl stor. Hade lantarbetarna varit organiserade i samma utsträckning som industriens arbetare, hade säkerligen rests kraftiga krav från deras sida att bliva inneslutna i den sociala arbetstidslagstiftningen.

Men svårigheten för lantarbetarna att offentligt och kraftigt framföra sina krav och önskemål får icke tolkas som så, att allmän belåtenhet och tillfredsställelse råder bland dem med nu rådande förhållanden. Tvärtom. Lantarbetarna känna sig som samhällets styvbarn, vilket helt givet väcker hos dem bittra känslor.

Lantarbetarna förvåna sig också över, att deras arbete värdesättes så lågt, att lönen ligger långt i underkant vid jämförelse med andra samhällsgruppers, men icke nog därmed, utan att deras arbetstid är väsentligt längre än arbetskamraternas på andra områden.

Vid lantarbetarekonferenser ha lantarbetarna själva med skärpa rest krav på förändring härutinnan. Lantarbetarna vilja icke längre behandlas som en särklass i en undanskjuten ställning. Tack vare deras samhällsnyttiga gärning kunna de med fullt fog ställa anspråk på att röna samma aktning och samma behandling som övriga medborgare i vårt land. Den medborgar-

rätt, som den senaste författningsreformen tillerkände alla svenska medborgare utan åtskillnad till rang och yrke, blev för de flesta lantarbetarne ganska illusorisk. Vad hjälper det med en medborgarrätt, som i stor utsträckning ej kan tillämpas och tillgodogöras i det praktiska livet? Lantarbetarna måste upp på en högre kulturell nivå. Fattigdomen, isoleringen och icke minst den långa arbetstiden ha bidragit att hålla lantarbetarekåren nere och förhindra dess andliga lyftning.

Det är icke rätt att hålla en hel kår så nere. Är detta människomaterial så underhålligt att det är lönlöst att offra något för detsamma? Förvisso inte. Materialet är lika gott som inom andra yrkesgrupper, men det är framför allt upplysning, som fattas. Det är samhällets skyldigheter att nedbryta de skrankor, som skilja och utestänga lantarbetarna från de högre värden, en rikare kultur skänker.

Okunnigheten måste bekämpas. Men som sagt, den långa arbetstiden står delvis hindrande i vägen. Av ekonomiska skäl påstå sig arbetsgivarna vara nödgade att i mesta möjliga mån minska sina arbetsstyrkor. Uppenbart är, att den minskade arbetsstyrkan måste ytterligare forcera arbetet på gårdarna för att någorlunda hinna med detsamma, även om modernare jordbruksmaskiner kommit till användning. Den tunga och långa arbetsdagen tvingar lantarbetarna att mera tänka på sin fysiska hälsa än sin kulturella och andliga lyftning, men skall lantarbetareklassen i sin helhet kunna höja sig till högre kulturellt och andligt liv, skall den över huvud taget kunna helt och fullt fylla sin ställning som medarbetare i ledningen av ett samhälle, som ställer allt högre krav på sina medborgare, så måste arbetstiden så ordnas, att fritiden bereder rum härför. De andliga förmögenheter, som ligga förborgade i djupet även av en lantarbetaresjäl, få så få tillfällen att spira och utvecklas, och dock ha väl även lantarbetarna rätt att njuta av den lyftning och förädlade nöjen, som vår litteratur, konst och kultur i övrigt ha att bjuda. Han får nu icke vara människa och känna sig som en sådan utan mera som den levande arbetsmaskinen.

Lantarbetsgivarna ha kraftigt framhållit, att lagstadgad normalarbetsdag ej kan tillämpas på jordbrukets område. Riktigheten av detta påstående kan icke bestridas, jordbrukets arbetsförhållanden skilja sig ganska väsentligt från industriens m. fl. andra näringsgrenars. Jordbruksarbetet är beroende av väderleksförhållanden m. m. Att helt strikt begränsa arbetstiden under dagar med gynnsamt bärgningsväder skulle äventyra stora värden till skada för både arbetsgivare och arbetstagare. Båda parterna ha här ett stort och gemensamt intresse, och detta är att få skörden så väl bärgad som möjligt. Detta stärker arbetsgivarens ekonomi och bör absolut även komma arbetarna till godo i form av förbättrade lönevillkor och ej i form av indragning av arbetskrafter, då den mindre bråda tiden inträder.

Men även om båda parterna kunna vara överens om, att en strikt tillämpad 8-timmarsdag ej är tillämplig på jordbrukets område, skulle det vara syn-

nerligen orättvist mot lantarbetarna, om dessa ej på något sätt bereddcs någon kompensation för 8-timmarsdagen.

Det gäller nu att söka framkomliga vägar, som utan att skada arbetsgivarna och jordbrukets ekonomiska intressen vore till gagn och nytta för arbetarna. Det går icke i längden att ställa lantarbetarna utanför en viktig och betydelsefull social reformlagstiftning. Den skadliga uppfattningen, att lantarbetet är mindervärdigt, dess utövare likaså, måste bortarbetas. Men den bortarbetas icke genom att ställa lantarbetarna utanför social reformlagstiftning.

Jag tillät mig redan 1919 väcka en motion om huruvida och i vilken utsträckning en maximalarbetstid även må bestämmas för arbetarna inom jordbruksyrket. Detta yrkande innebar egentligen, att arbetsgivarna under brådskande sånings- och skördetid ägde att utnyttja arbetskraften mera med hänsynstagande till vad jordbruket kräver för att nå det bästa ekonomiska resultatet av detsamma, men att arbetarna sedan kompenserades under tider, då arbetet icke var av så brådskande art. Nuvarande årliga antalet arbetstimmar kan säkerligen nedbringas åtskilligt, dock med det uttryckliga förbehållet, att löneförmånerna därigenom ej minskades.

Visserligen äro de organiserade fast årsanställda lantarbetarna genom avtalet tillförsäkrade 8 fridagar pr år, vilka dock ej få uttagas under pågående sådd eller skörd. Detta antal fridagar har dock visat sig vara otillräckligt på grund av att naturaavlöningsystemet delvis vållar lantarbetaren litet extra arbete, såsom för naturans utnyttjande m. m.

Lördagseftermiddagsarbetet under sommarhalvåret kunde säkerligen göras kortare utan skada för jordbruket. Nu slutar detta vid jordbruket i regel kl. 6 (18) e. m., vid industrien redan vid middagstid.

Men lantarbetarna äro särskilt i behov av en sammanhängande semester. Midsommartiden är härför en lämplig tid. Då är sädden verkställd, och skörden har ej på allvar börjat.

Under vinterhalvåret kunna säkerligen semestrar utan olägenhet för jordbruket beviljas lantarbetarna.

Bland de vakna lantarbetarna föreligger ofta en stark önskan att få bevista s. k. upplysnings- eller medborgarkurser, men de hindras i regel av sitt arbete. Genom lagstadgad semester avlägsnades ett av hindren för lantarbetarna att sättas i tillfälle att få bevista ovannämnda kurser. Den lagstadgade semestern bör omfatta minst 2 veckor. Önskvärt vore, om samhället hyste förståelse för lantarbetarna och deras berättigade krav och intressen i denna fråga. Lantarbetarnas arbetstidsfråga bör därför bliva föremål för statsmakternas intresse.

Frågan om maximalarbetstid, lagstadgad, sammanhängande semester, omfattande minst 2 veckor för dem, som arbeta vid arbetsplatsen ett år samt minst 1 vecka för dem som arbeta på samma plats under $\frac{1}{2}$ år, bör tagas upp till prövning och även förkortad arbetstid under helgdagsaftnar.

Vid 2 veckors semester skulle denna, om så önskas, kunna uppdelas på 2 perioder på en vecka vardera.

Med anledning av ovan anförda hemställas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte så fort som möjligt låta utreda lantarbetarnas arbetstidsfråga med beaktande av de synpunkter, som här blivit anförda, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 28 januari 1928.

Oscar E. Sjölander.
